

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства,

доктора педагогічних наук, професора, Заслуженого працівника освіти України, директора Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

Устименко-Косоріч Олени Анатоліївни

на дисертаційне дослідження Мотузка Дмитра Федоровича на тему:

«Еволюція українського акордеонного мистецтва:

традиційні та сучасні аспекти»

представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Актуальність теми дисертаційної роботи та зв'язок з науковими програмами. Актуальність дослідження полягає в історико-культурному та теоретичному обґрунтуванні розвитку українського акордеонного мистецтва в контексті започаткування виконавської практики, освітньої галузі та створення національного репертуару. На початку ХХ століття українська народно-інструментальна школа пройшла великий шлях розвитку, без знання якого неможливо зрозуміти деякі явища, що виникають у музичній практиці ХХ століття. Акордеонне мистецтво України одночасно базується на власних традиціях та включає музичну практику європейського походження. Вплив європейських країн на розвиток української акордеонної культури – одне з проблемних, ключових теоретичних питань для сучасного дослідника китайської музики. У результаті зазначених трансформацій відбулися зміни у стилі та творчих підходах українських композиторів, музичні твори яких відбивали не лише традиції національної музики, а й принципи західної музичної теорії та композиторської техніки.

Автором дослідження було здійснено всебічний аналіз регіональних особливостей розвитку акордеонного мистецтва в Україні, творчої діяльності видатних представників цього напрямку, а також конкурсно-фестивального руху як важливого чинника популяризації та розвитку виконавської майстерності.

У роботі автор справедливо відмічає, що діяльність таких митців, як Є. Черказова, П. Фенюк, В. Рунчак, А. Гайдено, А. Сташевський, М. Черепанин, Я. Олексів, О. Микитюк, В. Власов, В. Зубицький, М. Булда, та ін., суттєво вплинула на розвиток акордеонно-баянного виконавства та розширення концертного репертуару. Визначено основні стилістичні риси творчості композиторів, зокрема використання народних тем, інноваційні технічні прийоми та поєднання традиційного і сучасного звучання акордеона та баяна. Доведено, що у результаті дослідження зазначених трансформацій відбулися зміни у стилі та творчих підходах українських композиторів, музичні твори яких відбивали не лише традиції національної музики, а й принципи західної музичної теорії та композиторської техніки. У зв'язку з цим, набуло актуальності питання про ментальні, національні та міжкультурні характеристики фортепіанної музики Китаю, визначення яких дозволило Мотузку Д. Ф. створити наукове підґрунтя для визначення досліджуваного явища у сучасному китайському мистецтві.

Робота Мотузка Д. Ф. виконана згідно з науковою темою кафедри музикознавства та культурології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Тенденції розвитку української культури і мистецтва минулого та сьогодення у контексті світової інтеграції» (державний реєстраційний номер 0121U107489).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна. Основні положення та висновки дисертації обґрунтовані достатньою кількістю якісно проведених досліджень. Автором дисертації чітко окреслені мета та завдання дослідження. Зазначимо, що завдання дослідження, положення наукової новизни і висновки дисертації є дотичними. Результати досліджень отримані автором особисто. Кваліфікаційна робота Мотузка Д. Ф. є оригінальною науковою працею, яка виконана на належних методологічному та теоретичному рівнях. Робота має послідовну та логічну структуру і є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Зміст

роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про високий рівень наукової компетентності автора. Викладене вище свідчить про обґрунтованість наукових положень та висновків, що викладені у рецензованій кваліфікаційній роботі.

Сформульовані Мотузком Д. Ф. основні наукові положення та висновки ґрунтуються на використанні адекватних щодо поставлених завдань методів дослідження: аналіз і синтез – для розгляду та узагальнення історичних і сучасних тенденцій розвитку українського акордеонного мистецтва; історико-логічний метод – надав змогу простежити процес еволюції акордеонного мистецтва в Україні, з'ясувати його закономірності та впливові чинники; порівняльний аналіз – представив можливість зіставити тенденції та риси української акордеонної школи з європейськими й світовими традиціями; структурно-функціональний аналіз – у процесі дослідження акордеонної творчості композиторів, зокрема жанрово-стилістичну еволюцію; герменевтичний метод – для розкриття художнього змісту музичних творів та встановлення взаємозв'язку з історичним контекстом; теоретико-аналітичний метод – під час вивчення акордеонного репертуару, особливостей виконавської техніки та композиторських підходів авторів.

Зазначене вище дозволяє оцінити одержані результати, основні наукові положення та висновки глибоких за змістом досліджень, проведених автором як достовірні.

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна полягає в тому, що у дисертації вперше: окреслено перспективи розвитку акордеонного мистецтва на території України у ХХІ столітті; здійснено системний аналіз еволюції українського акордеонного мистецтва – від традиційних народних витоків до сучасних академічних та експериментальних форм виконавства; визначено та обґрунтовано специфіку української акордеонної школи; виявлено відмінності українських традицій акордеонного виконавства від європейських та визначено внесок вітчизняного акордеонного мистецтва у світову музичну культуру; обґрунтовано вплив цифрових

технологій на розвиток сучасного акордеонного мистецтва в Україні; - вперше проведено комплексне дослідження сучасних аспектів розвитку акордеонного мистецтва в Україні, включаючи: використання акордеона в електронній музиці та мультимедійних проєктах; джазові та імпровізаційні техніки в українському акордеонному виконавстві, а також інтеграцію інструменту в сучасні камерні, оркестрові й театральні постановки.

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень.

Основні результати дисертації висвітлено у 6 публікаціях, зокрема: 3 статті у фахових виданнях України, 3 праці – апробаційного характеру.

У першому розділі роботи доведено, що сучасне акордеонне мистецтво є динамічною сферою, що розвивається під впливом актуальних наукових досліджень, історичних процесів та національних виконавських традицій. У процесі вивчення історичних аспектів європейського акордеонного мистецтва було визначено ключові аспекти еволюції, що дозволяють осмислити його стан на сьогодні в глобальному та вітчизняному контекстах.

Актуальні питання акордеонного мистецтва у сучасних дослідженнях фокусуються на розширенні його виконавських можливостей, технічних інноваціях та міждисциплінарних зв'язках. Визначено, що сучасні дослідження сприяють збагаченню науково-виконавської бази акордеонно-баянного мистецтва, розширенню жанрових меж виконавського репертуару та удосконаленню методологічного підходу до навчання гри на інструменті.

Визначено період до 1980 року, як періодом підвищення уваги до традиційної творчості, коли композитори головним чином використовували класичні музичні традиції для створення своїх творінь. А новий етап розвитку китайської фортепіанної музики (з 1980 року до сьогодення) можна охарактеризувати як період творчого плюралізму, де відбувається поєднання різноманітних стилів, технік і концепцій у музичному творчості.

Розвиток вітчизняного акордеонного виконавства складається з кількох ключових етапів, зумовлених соціально-культурними, освітніми та технічними факторами. Значну роль у процесі його формування та прогресу здійснили

регіональні школи акордеонного мистецтва: Львівська, Харківська, Донецька (до 2014-го року), Одеська, Київська. Українське акордеонне мистецтво тривалий час мало статус народного та побутового, а тому використовувалося переважно в музиці даних стилів. Лише у другій половині ХХ-го століття акордеонне виконавство починає стверджуватись у контексті академічного мистецтва. Сьогодні українські акордеоністи мають можливість проявляти свою творчість у напрямках народного, естрадно-джазового, а також академічного жанрів. Найвідоміші виконавці зробили значний внесок у становлення національної акордеонної школи, що сьогодні інтегрована у світовий музичний простір. Періодизація розвитку цього мистецтва дозволяє простежити закономірності його еволюції та визначити основні детермінанти, серед яких — педагогічні традиції, взаємодія з іншими видами мистецтва та вплив міжнародних тенденцій.

У другому розділі дисертації доведено, що діяльність регіональних шкіл українського акордеонного мистецтва має суттєвий вплив на формування професійної виконавської культури та педагогічних традицій виконавців. Зазначено, що акордеонне мистецтво України на даний час представляють: Київська, Харківська, Дніпровська, Львівська та Одеська школи. До 2014-го року серед них була і Донецька акордеонна школа. Встановлено, що кожна з них має власні методичні підходи, специфіку репертуару та виконавські традиції, що сприяють збереженню та розвитку українського акордеонного мистецтва. Ключові риси баянно-акордеонного виконавства: високий технічний рівень - українські виконавці демонструють віртуозну техніку, точність, багатство динаміки та темброву палітру; жанрова та стилістична різноманітність - виконується широкий спектр музики: від бароко і класики до сучасної академічної музики, також присутні обробки українського фольклору, що підкреслює національний колорит; оригінальний український репертуар — багато українських композиторів створювали твори спеціально для баяна/акордеона та формується унікальний національний пласт сучасної камерно - інструментальної музики; поєднання традиції й новаторства — з

одного боку – збереження академічної строгості та форми, з іншого – активне впровадження нових форм експериментів (мультимедійні проєкти, prepared accordion, імпровізація).

У *третьому розділі* дисертації виявлено два аспекти традиційності в акордеонній музичній культурі України, а саме естрадно-джазова музика та імпровізація, які відображають глибокий зв'язок між музикою та культурою України. Їхнє поєднання формують різноманітні аспекти української музичної естетики та підтверджують вплив традиційних музичних форм на формування акордеонної культури. Крім того, базовим елементом акордеонної музики стали традиційні практики, що відображають регіональні особливості та культурний спадок України.

Аналіз специфічних рис регіонів, які розкривають музичні характеристики кожного, дозволив виявити сутність соціально-історичного розвитку. Для цього було розглянуто кілька ключових складових, включаючи географічне розташування жанри, характеристики та специфіку манери виконавства.

Загальний висновок щодо відповідності роботи встановленим вимогам. Дисертація Мотузка Дмитра Федоровича «Еволюція українського акордеонного мистецтва: традиційні та сучасні аспекти» є оригінальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що стосується актуальної проблематики і містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних та практичних завдань щодо вивчення означеного феномену.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації містять елементи наукової новизни, є повністю обґрунтовані та аргументовані і отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мету дослідження досягнуто. Роботу виконано державною мовою.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Мотузка Д. Ф. відповідає спеціальності 025 Музичне мистецтво та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства,
доктор педагогічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
директор Навчально-наукового інституту\
культури і мистецтв Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Олена УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ

